E metrumokba kalapált vers fárasztóan vonszolódik a végkifejletig. Klasszikusokon iskolázott versépítő kedvvel mutatja be az ágat, mely „kimondta kis rügyeit", „Madarakat kiáltott szét", majd a vak ember támaszaként, fekete gumival a végén „kezet virágzik". A költő fölösleget is illeszt mellé: „Most szebb!" Néha szándékosan kerüli a megmerevedett formákat, máskor, mondandójától függetlenül is, kihívóan vállalja. Új kötetében minden vershelyzetre és formára akad példa: szabad és prózaversre, impresszionisztikus magánbeszédre, még verssé tördelt, majdnem tárca jellegű színes pillanatképre is. A Nyugat-nemzedék gondolati líráját folytatja a *Virrasztó, Diárium, Feleségemnek, Szonett a trambulin tövében.* Mestereként elsőnek Illyés említhető, de szép *Sírvers*-ében Shelley híres *Dal*-ának hangulata szökken föl, bár tematikai azonosság nem észlelhető. Az ábrázolás emlékezetes pillanataiban a versen átlengő fájdalomtöbblet a nagy lélegzetvételnek nyit kaput. Hangulatában és kifejezőeszközeiben a korszerűnek minősülő versigény is kielégülhet: *Hasonlat, Zajt!, Monoszkóp, Teendő, Például, Néha, Dimenziók.* Szeretné a nyomor érzelmi következményeit, szenvedéseit kiegyenlíteni, és szégyenkezik, mert csak verseit „farigcsálja". Az aktuális világesemények átélésére való hajlam — és kommentálásuk — ihlete másik főforrása.

Szótára konvencionálisabb, mint előző kötetében, költői attitűdje puritánabb, a nekifeszülés íve új kötete első felében alacsonyabb. Több a tematikus, tartalmilag kivonatolható vers, az elragadtatás torkot szorító pillanatai ritkábbak. Világképe, hanghordozása, rezignáción is átsütő morális indulata mégis kialakult karaktert láttat. Műveltség és illetékességtudat, mesterségbeli jártasság, kimunkált versbeszéd, kollokviális témakibontás (gyakran a köznyelvi stílusrétegek indokolatlan túladagolása), elérzékenyült (olykor a romantika pozíciójába szorult) pátosz is jellemzi. A klasszikus vershagyományokat prolongáló darabok számaránya körülbelül fele a gyűjteménynek; ezek átforrósult retorikája dobogón mozgósító erejű lehet. *(Szépirodalmi Könyvkiadó 1970.)*

SERFŐZŐ SIMON: NINCSEN NYUGALOM

Ösztönös költő, a csönd költője. Kötetnyitó versében fejlett tudatossággal regisztrálja besötétedését az „alászálló alkonyatokkal", virrasztásait szeme világánál, vereségei „időjárásában lecsupaszodását a gallyakhoz", míg kényszerű rádöbbenéseiből törvényt fogalmazhat, a jelenségek mögötti értelmet neki magának kell kibogoznia, létezése törvényeit fölfedeznie, megszerkesztenie: „Ráismerni bogárra, fényre — a csöndet meghallani. — Az ott a Nap, emitt a béke. — Nem szabad bántani" — mondja halkan. Gyermeki áhítat és rácsodálkozás, és a megbizonyosodást segítő kételkedés ösztönzi a tárgyi világ leltározására. A legtöbbet idézett helyszín a tanya: szeleiben mozduló vagy elhúzó eseményfejezetei mögé húzódva kivetítheti belső világát; a messziről nézhető gyerekkor száll, mint egy porszem, növekszik, „házat lehetne építeni rá, ültetni fát", egyre mitikusabb, éppen tárgyi realitásai miatt, valamit át kellene emelni belőle, megjavítani az „eltévedt madarak iránytűjét", idementeni a visszahódíthatatlan szelídség régvolt alkalmait. De fölnevelték a szerszámok, gödörnek süllyedt a lélek, magára hagyta a világ „beszorított az idő egészen" — mondja —, nem tulajdona senkinek, gazdátlanságában csak védekezik „ajtóval, fedéllel, szuronyos puskával vigyáz" önmagára. Az *Eső*-ben „Eszméink az égen fényesednek, ám lent a tapasztalat". Megfogyatkozásainak tragikus katalógusköltészetét gyerekrajzokat idéző könnyedséggel, de távlatba helyező nyugalommal vési föl: „... nyomorúságom szagolom, összehúzódom az údvaron bujkáló kővel, szánalmasnak látszom, elferdülök a gallyal, a gondot gondtalanná szégyenítőktől lesoványodok, a tisztességesek káromlóitól megüttetek... mennyezetem már megaláz, magasságának fölényével".

Visszaszorított lélegzettel vár a majdan érkezőre, aki hangjával „fölhangosíthatja ezt a házat... ne higgye megszomorodottnak", mégha földhöz ütődött madárhoz hasonlatos is leáldoztatásában, mégha boldog se akar lenni, ne sejtse kipusztíthatónak, hiszen érte védi magát... *(Ahová eljöhet).* Lázadása nem hangos, világnézeti harsog-

nivalói sincsenek, de a versek hátterében munkáló változtatásigény állandó; belenyugvása nem kényszerű hozzátörődés adottnak látszó sorsához, inkább a tudomásulvétel felszínre gesztustalan, de mélyében a meg nem szűnő zaklatottság állapotát visszahangoztató mélyvilág nyugtalanító számvetése, azé, aki a letaroltatás csöndjében a „magányhoz csúnyul", virág nem vidítja, és neki se visz, aki *Idegen arc*-ot lát, mikor (a költő) karjába, „mintha hideg tóba jönne...".

Serfőző a néma önvizsgálat folyamatát közvetíti, jelzi, hogy ez a tortúra falak között megy teljesedésbe, az emlékezet mégis úgy rögzítette, mintha szabad ég alatt élné férfikorát is, ahonnan gyerekkorára mint messzibe süllyedt, de valamikor megszakítatlannak remélt ünnepségre pillantana vissza. Szertartása már-már kultikus áhítattal idézett kellékei: ásó, kapa, a tanya fölé kifeszülő napos vagy fergeteges égbolt, háta mögött a szélverte fák, folyamatosan hallatszó madárszárnysuhogás, verébricsaj; ezután elkövetkezik a szerelem zöld ideje, az pipaccsal, gallyakkal „tolakodik az éghez". Serfőző is ég fele nyújtózik, és nem haza vágyik, hanem el; esze parancsára kimenne a tájból, de az nem ereszti, holott „lábam alatt válok rommá, árnyékkal húzódzkodok össze. Föl kellene gyúlnom a világgal! Jaj annak, kinek szívében nincs szándék, csak alázat". Ő tehát marad, fegyvertelenül vonul át szűkösre méretezett lehetőségei világán, belső kiterjedése tágulásával vigasztalja magát és keze vasszerszámával, mely örökségül marad az utánajövőknek. Elvágyódása csak néha csap magasra. Eszköztárát kötete egészében a természetből kölcsönzi. A megőrzött gyermekáhítat ökörnyálként, alig láthatóan úszik férfikora fölött. Versbeli énje a valóságoshoz mindig közel áll, bajait egy hangyára testálná, „tájékát elkerülte az idő", észre se vette őt. Mi maradt, „ha mégis megtévedne az ember?" a szerszámok, a fejsze, mely „a dolgokról szól".

A hagyományos versformákat nem kultiválja. Áttetsző, artisztikus tónusát dísztelen, érdes disszonanciákkal ellenpontozza; csak a belső dallamra látszik figyelni, irtózik a tiszta rímtől, egyívű dallamvezetéstől. A XX. századi zene szerkesztésköveteléseit igyekszik (a könyv kétharmadában sikerül is!) megvalósítani. A kassáki, weöresi hatást szerencsésen hasonlította sajátjává. Érzésárnyalatait, apró benyomásait, világnézete kivetítését mindig a „cselekvő" növény- és állatvegetációra bízta. Robotoló élőlényei az alvilágnak: tetűk, rovarok „rombolnak, zabálnak" a záróversben, ahol az ember megint csak szerszámmal műveli tovább a világot, mert van-e más lehetősége? Serfőző akkor is költő, ha rossz verset ír, mert: mintha életformája lenne a versbe áttett létezésforma és nem program. A válogatás kifogástalan. *(Szépirodalmi Könyvkiadó 1970.)*

SOLYMOS IDA

MINDENNAP FORRADALOM

NYERGES ANDRÁS: VALAKI GYŐZÖTT; SIMOR ANDRÁS: PARTIZÁNERDŐ

Két verseskönyv kevesebb okkal is egymás mellé kerülhetne. Nyerges és Simor alkotói elkötelezettsége egyaránt hangsúlyozottan közéleti. Személyes tapasztalataik, sorsuk kiszabta élményeik ugyanúgy érvül szolgálhatnak e párhuzamba állításra, mint a figyelem, amelyet új köteteikkel keltettek.

Nyerges András biztató sikerrel valósítja meg célkitűzését, hogy az általános, a felszínes helyett nemcsak a hétköznapok fogható, hanem égető dolgaival viaskodjon. „Hát hogyan készülsz fel, / ha már szavaid is / megzavart csapatokként / hátrálva menekülnek" — kérdez a kötetnyitó vers. E sorok a felismerés melegében, heurisztikus szenvedéllyel mondják ki költői hitvallását: őszintén, nyíltan, pontosan fel-